

Bányai Emőke: Recenzió a

Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században című kötetéről

Rejtélyes cím ez egy kötet élén, de – mint a közismert szólás is – kiválóan ragadja meg azt a feszültséget, hogy kell-e, szabad-e a további bővüléssel kockáztatni a jövőt. Ha jó lapot kapunk, biztos a nyereség, de ennek kicsi a valószínűsége; kettesnél nagyobb értékű lappal viszont egyértelmű a vereség. Maradjunk meg a mostani tizenkilencesnél, ami elég közel van már a huszonegyhez, vagy kockáztassunk?

A *Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században* című kötet, melyet Nagy Ádám szerkesztett és a Pallasz Athéné Egyetem gondozásában jelent meg,¹ a fenti dilemmával néz szembe. A szociálpedagógia olyan határterületi tevékenység, amely több, korábban már létező szakterület érdeklődésére tart igényt. Saját határai viszont még áteresztőek, nem szilárdultak meg – igazi posztmodern jelenség, ahol a korábbi diszciplináris határok egyre kevésbé értelmezhetők. A szociálpedagógia hazai megjelenésével járó határterületi viták középpontjába korábban elsősorban „a szakmai/képzési hovatartozások kerültek, a kapcsolódás lehetőségeire, az együttműködésre” sokkal kevesebb figyelem irányult (Budai 2017).

Magyarországon az a sajátos helyzet alakult ki, hogy a szociálpedagógusok képzése többnyire a pedagógusképzés keretei között valósult meg,² ugyanakkor „a hatályos jogszabályok alapján a magyar szociális ellátórendszerben a szociálpedagógus-diplomával rendelkezők az alkalmazási követelményeknek megfelelően elsősorban a szociális szolgáltatások intézményeiben, szervezeteiben, szociális munkakörökben (leginkább családgondozóként, családsegítőként), a szociális munkásokkal szinte azonos elvárások alapján és módokon tevékenykednek. Igen kis arányban nevelési-oktatási intézményrendszerben is mint iskolai szociális munkások, gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök, ifjúságsegítők stb. A szociálpedagógia idehaza már 25–28 éve így alapvetően a szociális ellátórendszerben kapott legitimitást.”³

Nézzük ez után, e kötet alapján milyen megközelítésmódokkal próbálják meg kijelölni az egyes szerzők a szociálpedagógia szakmai identitását!

Trencsényi László és Nagy Ádám tanulmánya elsősorban történeti megközelítést alkalmazva, hatalommentes helyzetben, elsősorban a szabadidőben látja a szociálpedagógus feladatát. „Ellentétben az »iskolapedagógiával«, ezen tevékenységeknek nincs tervezete, napirendszerűen megfogalmazott célkitűzése”,⁴ hanem elsősorban a nem formális tanulás

¹ Online http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

² Budai István: Viták a szociálpedagógiáról – újrátöltve. *Párbeszéd*, 2017/4, http://parbeszed.lib.unideb.hu/file/2/5a5de2e828f88/szerkeszto/Budai_Szollosi_Parhuzamosságok_vs_metszéspontok.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

³ Budai István–Szöllősi Gábor: Párhuzamosságok vs. metszéspontok – Gondolatok a szociálpedagógiai diskurzushoz. *Párbeszéd*, 2017/4,

http://parbeszed.lib.unideb.hu/file/2/5a5de2e828f88/szerkeszto/Budai_Szollosi_Parhuzamosságok_vs_metszéspontok.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

⁴ Trencsényi László–Nagy Ádám: Tanórán innen, iskolán túl: a szociálpedagógiai gondolat létjogosultsága. In Nagy Ádám (szerk.) (2017): *Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században*. Pallasz Athéné Egyetem, 9. o., http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

módszertanára épít. A tanulmány áttekinti azt az utat, hogyan veszített az iskola abból a feladatából, hogy a társadalmi mobilitás eszköze legyen és szociális feladatokat ellátó intézménnyé vált: melegebbé, vagy éppen „a deprivált társadalmi csoportok gyerekeinek örököstétőjévé”.⁵ A szerzők véleménye szerint a szociálpedagógiának posztmodern viszonyok között az élethosszig tartó tanulás kihívásaira kell választ adnia, így már nem a gyerekek, kamaszok jelentik az elsődleges célcsoportot, hanem a tanuló-társadalom, amely olyan kihívást jelent a hagyományos iskolafelfogás számára, melyre új válaszokat, modelleket kell keresnie, teremtenie. Ebben nehézséget okoz, hogy míg az iskola alapvetően a társadalmi elit felől terjeszkedett és lett egyre szélesebb csoportok számára elérhetővé, addig a szociálpedagógia elsősorban a társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak gyerekeivel, fiataljaival foglalkozott (20. o.). A 21. századi szociálpedagógia elsődleges feladatának a szerzők az egyéni életút társadalmi mintáktól kevésbé meghatározott, egyénileg konstruált jellege miatt „az autonóm életvilágok sokféleségének támogatását” tartják (21. o.) – ami véleményem szerint egyáltalán nem különbözik a szociális munka alapvető célkitűzésétől sem.

Sárkány Péter tanulmánya a szociálpedagógia transzdiszciplináris jellegét hangsúlyozza, meglátása szerint „a szociálpedagógiára nem jellemző a fegyelmezett tudományterületi kötődés”,⁶ folyamatosan ingadozott a mai értelemben vett bölcsészettudományi és a társadalomtudományi diszciplínák között; a szakma gyakorlóit és kutatóit a felmerülő problémák mentén rendszeresen kiléptek a korábban elkülönített szakterületek értelmezési keretei közül. A szociális munkások és szociálpedagógusok tevékenysége között sok átfedés fedezhető fel. Sárkány Péter tanulmánya sorra áttekinti azokat az elméleteket, melyek elsősorban a két terület közötti azonosságokat hangsúlyozzák, az elsősorban a különbségeket hangsúlyozókat, valamint azokat, amelyek a két terület konvergenciáját tartják a legfontosabb jellemzőnek. A kortárs német nyelvű szakirodalom jelentős része ezt a felfogást képviseli, és közös fogalmat is alkotott a különféle szociális segítő területekre: Sozialarbeit (nem kis gondot okozva ezzel a leendő fordítóknak). Ez a megközelítésmód e területek (beleértve a szociokulturális animációt, a szociális managementet is) közeledését tartja a domináns tendenciának és az eltérő szakmai, módszertani eszközök integrációjára törekszik (39. o.). Sárkány a tudományterületi besorolásra irányuló vitáknál sokkal fontosabbnak tartja az igényes szakmaelméleteket, melyek segítséget nyújthatnak a gyakorló szakemberek önértékeléséhez, segíthetik modellezni mindennapi tevékenységüket. Ehhez a szerző véleménye szerint a több szempontú eszmény, az életvilág-irányultságú szociálpedagógia, a reflexív szociálpedagógia, az emberjogi szakma és a posztmodern, diskurzusközpontú megközelítések adhatják a legjobban használható elméleti kereteket.

Budai István tanulmánya⁷ a szociálpedagógusok állandóan változó és sokszor bizonytalan identitására hívja fel a figyelmet, akik néha a pedagógusokhoz, máskor a szociális szakmákhoz érzik közelebb a munkájukat, holott véleménye szerint leginkább ezek integrációjára, holisztikus megközelítésmódra lenne szükség. Azokban az összetett helyzetekben, melyekkel a szociálpedagógusok találkoznak, sokszor csak a szakmai, illetve ágazati határok átlépésével lehetséges boldogulni (57. o.). Budai is említi azt a korábban már jelzett konvergenciafolyamatot, amely Németországban az utóbbi 20–25 évben a szociális

⁵ Uo. 12–13. o.

⁶ Sárkány Péter: A szociálpedagógia mint tudomány – Diszciplináris identitáskeresés versus szakmaelméleti pragmatizmus. In Nagy Ádám (szerk.) (2017): *Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században*. Pallasz Athéné Egyetem, 36. o., http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

⁷ Budai István: Lehetséges-e együttműködés a pedagógusok és a szociális szakemberek között? In Nagy Ádám (szerk.) (2017): *Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században*. Pallasz Athéné Egyetem, http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

munka és a szociálpedagógia között lezajlott, és ami közelítette egymáshoz a szociális és a pedagógiai identitást, valamint a képzéseket és a kutatást is (58. o.).

Szöllősi Gábor kötetbeli esszéje⁸ arra a kérdésre keres választ, hogy művelhető-e elkülönülten a szociális munkára, illetve a szociálpedagógiára vonatkozó tudományos tevékenység, vagy ez a két terület szükségszerűen csak egymás kontextusában értelmezhető. Mivel a tudományban lezajlott lingvisztikai forradalom egyértelművé tette a fogalmak konstruált jellegét, a szociálpedagógiára, illetve a szociális munkára vonatkozó tudásokat is diskurzusok során hozzuk létre, és ezeket különféle helyzetekben interpretáljuk (82. o.). A szakma történetének tanításával az emlékezetpolitika révén határokat teremtünk: lényegesnek tartott jelenségeket kiemelünk, másokat említés nélkül hagyunk, hangsúlyozzuk a szakma társadalmi küldetését, etikai alapelveit és ezzel normákat is alkotunk. Míg a szociális munka kialakított és két évente frissít egy globális definíciót, a szociálpedagógia nem rendelkezik ilyen konszenzuális meghatározással, egymás mellett létező, folytonosan átalakuló meghatározásai vannak. Korai történetének klasszikus definíciói mára többnyire érvényüket veszítették, a jelenkori elméletek nem képesek olyan „nagy narratíva” kidolgozására, mely teljes értékűen le tudja fedni a szociálpedagógia összes elméleti és gyakorlati jelenségét. Szöllősi is tárgyalja a szociális munka és a szociálpedagógia konvergenciáját, melyet az Európai Unió szóhasználata (szociális hivatások) is jelez (92. o.), Magyarországon pedig erősíti az a gyakorlat, hogy nagyon sok munkakör egyaránt betölthető szociálist munkás-, valamint szociálpedagógus-végzettséggel; a tevékenység jellege, módszertana sem különíthető el.

Ez az első négy tanulmány tekinthető összefoglaló, elméleti, „programadó” szövegnek, a kötetben ez után következők inkább egy-egy részproblémát tárgyalnak. Trencsényi László *A szociálpedagógia és a minőségbiztosítás*⁹ című írása arra a kérdésre irányítja rá figyelmünket, hogy a szociálpedagógiában nem alkalmazhatók a pedagógia más területein bevett minőségbiztosítási rendszerek, az együttműködési folyamat egészét figyelembe véve lehet valamit állítani annak minőségéről. Székely Levente *Digitális világ – a szociálpedagógia ott kezdődik, ahol a fiatalok vannak*¹⁰ című tanulmányának kiindulópontja az, hogy a fiatalok életének meghatározó része zajlik a világhálón, a 90-es években született Z generáció már nem ismerte azt a világot, amelyben nincs mobiltelefon és széles sávú internet. Ők már nemcsak tartalomfogyasztók, hanem szolgáltatók is egyben, számukra a multitasking, a folyamatos online lét a természetes. Ebből kimaradni, a digitális szakadék túlsó oldalán élni társadalmi kirekesztődést is jelent. A digitális közeg része a fiatalok mindennapos világának, nem a valódi élettől való elszakadást jelzi. Az azonnali reakció, a késleltetés megszűnése, az „always on” az időmenedzsment átalakulását is maga után vonja, megszűnőben van a szóbeliség és az írásbeliség közötti különbség. A digitális tartalmak megoszthatóságuk, másolhatóságuk, tárolhatóságuk révén könnyen elszakadnak a forrásuktól, ami újfajta forráskritikát tenne szükségessé. A tapasztalatok könnyen leválnak a fizikai valóságról, ami az idő mellett a tér korábbi érzékelését is képlékennyé teszi. Ezek a változások azonban új veszélyeket (cyberbullying), de új beavatkozási és prevenciósi lehetőségeket is teremtenek, extra nevelési és szocializációs színteret. A szerző szerint a digitális szociálpedagógiának ezekre a kihívásokra reagálva kell az online térben történő biztonságos működést segítenie, ami a korábbitól lényegesen eltérő készségeket és lényegesen nagyobb rugalmasságot tesz szükségessé.

⁸ Szöllősi Gábor: Szociális munka és szociálpedagógia – tudományos diskurzusok, kutatási területek. In Nagy Ádám (szerk.) (2017): *Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században*. Pallasz Athéné Egyetem, http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

⁹ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁰ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

Nagy Ádám írása, mely Ifjúsági munka: a XXI. század szociálpedagógiája?¹¹ címmel jelent meg a kötetben, elsősorban azt az állítást bontja ki, miszerint a „korábban nemzeti keretekben megjelent szociálpedagógia a XXI. századi integrálódó Európában az ún. ifjúsági narratívában egyesül” (133. o.), melyben a családon és az iskolán kívüli, ún. harmadik szocializációs terepen, a kortárskapcsolatok közege van a hangsúly, mely az egyéni megközelítésekkel szemben organikus, kisközösség-alapú. A szociálpedagógia állandóan fejlődő, változó gyakorlatot jelent, mely a benne résztvevők együttes tevékenysége révén jön létre, és gyakran az iskola diszfunkcióival való megküzdés a feladata. Horváth Ágnes Miben más? Pedagógusok, szociálpedagógusok, ifjúságsegítők e képzések rendszerében¹² című tanulmánya egy tervezett ifjúságsegítő-képzés filozófiáját, céljait és szerkezetét mutatja be, melyben a generációs gondolkodásmód kap elsőbbséget. Fáyiné Dombi Alice A szociálpedagógus mint elméleti és gyakorlati szakember¹³ címmel a szociálpedagógus-hivatással való szakmai identifikáció jelenségét tárgyalja a Szegedi Tudományegyetemen végzett hallgatók utánkövetéses vizsgálata alapján; ebben a folyamatban kiemelkedő jelentőségűnek tartja egy mintaadó személlyel történő érzelmi azonosulást. Horváth H. Attila az Informális tanulás történeti vizsgálatának egy lehetséges modellje¹⁴ címmel közölt írásában elsősorban az önirányított, informális, spontán tanulási módokat vizsgálja. Kutatási eszköze elsősorban az *oral history*, mely jól illeszkedik az informális tanulás sajátosságaihoz. Makai Éva A táboroztatás pedagógiai metodikájának kezdetei Janusz Korczak műveiben¹⁵ című munkájában azt a folyamatot emeli ki, ahogy Korczak a nevelési rendszert kívánta hozzáigazítani a gyerekekhez, nem a gyereket akarta megfeleltetni a felnőttvilág elvárásainak. Elsősorban problémás gyerekekkel foglalkozott, a gyerekjogok emancipációjáért vívott harca tette ismertté a nevét; gyakorlati munkásságából elsősorban a táborok jelentőségének felismerése emelkedik ki. Pornói Imre Összefüggések a két világháború közötti magyar oktatási és szociális rendszerben¹⁶ című tanulmányában a tankötelezettség betartásához szükséges korabeli intézkedéseket vizsgálja, a férőhelyek bővítésétől az ismétlőiskolák megjelenéséig. Kiemeli, hogy a népiskolákban tanítóktól elsősorban a gyengébb képességű gyerekek támogatását várták. Klebelsberg megbízása a népiskolai rendszer 8 osztályosra bővítésével is ezt a törekvést volt hivatott elősegíteni. Ez a cél a II. világháború miatt csak 1945-ben, általános iskola néven, teljes iskolaszervezeti átalakulással együtt tudott megvalósulni. A két világháború közötti törekvésekből Pornói kiemeli a 4 elemi végzett parasztság számára a felnőttkori művelődés legfőbb lehetőségét jelentő népfőiskolai mozgalmat. Fekete Zsombor Gamification: csodaszer a döcögő hétköznaphoz?¹⁷ című írásában a videojátékok felhasználási lehetőségeit elemzi nem játékos környezetben. Véleménye szerint a videojátékok legfőbb erénye stresszmentesítő hatásuk, mivel a játék idejére felfüggesztjük egyéb gondjainkat, bajainkat, így az átélt *flow* hatására nyitottá válunk olyan dolgok megtanulására, melyeket hagyományos tanulási környezetben nehezen tudnánk elsajátítani. Homoki Andrea „Járhatóbb utak” – az iskolai szociális munkában rejlő lehetőségek¹⁸ című írásában az iskolai szociális munka lehetséges szerepét vizsgálja a gyermeki reziliencia növelésében, a szociális munkások domináns attitűdjeivel összefüggésben. V. Gönczi Ibolya A gyermekvédelem útvesztői¹⁹ című tanulmányában a hátrányos helyzet fogalmával kapcsolatos jogharmonizációs folyamatot mutatja be, melynek

¹¹ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹² In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹³ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁴ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁵ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁶ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁷ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁸ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

¹⁹ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

következtében a halmozottan hátrányos helyzet fogalma kikerült a nemzeti köznevelési törvényből, és megállapítása 2013 szeptemberétől a gyermekvédelmi gondoskodás hatáskörébe tartozó intézkedés lett. A szerző átfogó áttekintést ad a gyermekvédelmi rendszer 2017-ben hatályos modelljéről, és részletesen tárgyalja a pedagógusok bizonytalanságát jelzőrendszeri kötelezettségeikkel kapcsolatban. Karlowits-Juhász Orchidea a Példakép, másképp – gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztásának kvalitatív vizsgálata²⁰ című írásában azt az egyébként józan ésszel is megérthető feltételezést bizonyítja, hogy a szakellátásban élő gyerekek kevésbé szüleiket, inkább médiasztárokat választanak példaképül, vagy egyáltalán nem választanak ilyen személyt. Lőrincz Andrea Testem a vásznam – az állami gondozott fiatalok tetováláskultúrájának kvalitatív vizsgálata²¹ című tanulmányában gyermekotthonban élők között írja le azt a jelenséget, hogy az emberi bőrbe varrt történetek az állandóság megtestesítői, melyek akkor is velünk maradnak, mikor minden más megváltozik körülöttünk, így az állandóság letéteményesei, melyek kapaszkodó jelentenek a legnehezebb élethelyzetekben is, sokszor a hiányzó családtagokat szimbolizálva, melyekkel viselőik az intimitástól, magántulajdontól, privát tértől való megfosztottságot próbálják kompenzálni, erőt meríteni belőlük. Rucska Andrea A fiatalkori prostitúció narratívái²² című írása retrospektív interjúkkal végzett kutatása alapján mutatja be olyan nők életét, akik még 18 éves koruk előtt lettek prostituáltak. A mintába kerültek között felülreprezentáltak azok, akik a gyermekvédelmi rendszerben nőttek fel, többségük a prostituált életformán belül a legkiszolgáltatottabbak közé tartozik. Mindegyikük szegény családból származik, aluliskolázott, van, aki 8 éves korában dolgozott először prostituáltként. Többen közülük gyermekkori szexuális erőszak áldozatai, a prostituációról mint egyedüli megélhetési lehetőségről beszélnek a velük készült interjúkban. A gyermekvédelmi rendszer sokszor nem érzékelte kiszolgáltatottságukat, nélkülöztek gyerekkorukban, alapfokú tanulmányaikat sem fejezték be. A kötet utolsó tanulmánya Raymann Julianna és Varga Aranka írása, Tíz év múlva... – különböző társadalmi háttérű fiatalok jövőképe²³ címmel, „az interszekcionalitás, az inkluzív iskolai környezet és a reziliencia összefüggésében” (354. o.) kutatja hátrányos helyzetű, roma közösségekben élő fiatalok helyzetét. Központi kérdése, hogy az iskola oldaláról hogyan alakíthatók ki olyan méltányos beavatkozások, melyek a többszörös hátrányokkal küzdő gyerekek nehézségeit kompenzálni tudják. A szerzők a több mint húsz évet átívelő longitudinális vizsgálat nyomán megállapítják, hogy a fiatalok rezilienciájának növelése csak az iskola funkcióinak, feladatainak újradefiniálásával lehetséges.

A kötet sokféle nézőpontot jelentet meg, igényesen szerkesztett, gazdag irodalomjegyzékkel és jegyzetanyaggal rendelkezik. Úgy gondolom, hogy a szociálpedagógián kívül biztosan érdemes lesz a szociális munka oktatásában is felhasználni.

Nem tudom, a mai huszonevesek ismerik-e még a huszonegyest, vagy hallották-e egyáltalán, hogy az idősebb generációk huszonegyeztek. Olvasták-e Krúdnyál, Kosztolányinál, látták-e filmen? Ha nem, értik-e, miről szól a „tizenkilence lapot húzni” szólás? Nem csodálkozhatunk, ha nem, hiszen nem láttak már se talponállót, se orsós magnót, floppyt, és azon is hosszan kell gondolkodniuk, mire használhatták a kazettás magnót vagy a lemezjátszót, és hogyan működött. Néhány percnél hosszabban ezek a kérdések általában nem is érdekesek számukra. Mint ahogy – azt hiszem –, az ebben a könyvben egymásnak feszülő érvek sem váltanak ki belőlük semmilyen indulatot. Jó esetben megtanulják, hogy van

²⁰ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

²¹ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

²² In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

²³ In Nagy Ádám (szerk.) (2017): i. m.

ilyen megközelítés, vagy olyan – de ez számukra már inkább a múlt része. Az, hogy ők mit hoznak létre szociálpedagógusként, hogyan konstruálják meg a szakmájukat, annak valószínűleg elég kevés köze lesz a szakmai elődök vitáihoz. A komoly szakmai tapasztalattal rendelkező segítőről – aki már el meri engedni, amit az iskolában tanult és bíz saját képességeiben – egy idő után nem lehet megállapítani, hol, melyik iskolában tanult. Kialakul egyéni stílusa, tudja, mikor mit, miért tesz. Bizonytalan helyzetekben mer kísérletezni és tanulni abból, hogy beavatkozása milyen hatást vált ki: reflexív praxist folytat. A szakirodalomból elsősorban az érdekli, ami a saját szakterületén megjelenő új módszertani fejleményekről szól. Az átfogó szakmaelméleteken túl van, a tudományterületi csatározások (a szociálpedagógia a pedagógia alfejezete vagy a szociális szakmák része) messze vannak tőle. Nagy valószínűséggel úgy érzi, hogy a szociálpedagógiáról szóló elméleti diskurzusokban „nem jelennek meg a mai hazai szakmai valóság jelentős összefüggései”²⁴. Néha jól jönne ugyan, ha valaki segítené értelmezni azoknak a bizonytalan, sokféleképpen értelmezhető jelenségeknek a sokaságát, amivel nap mint nap szembesül, de ilyen irodalom – praxiselmélet, ami a gyakorló szakemberek mindennapi kérdéseire keresné a választ – nagyon kevés van. Az a gyanúm, hogy illene meghallani és megpróbálni kiszolgálni ezt az igényt. Mivel „Magyarországon a szociálpedagógiának az a válfaja intézményesült és vált elterjedtté, amelyik a szociális segítő tevékenység”²⁵ körébe sorolja a szociálpedagógiát, véleményem szerint ez a munka elsősorban ránk, a szociális szakmák oktatóira és kutatóira vár.

A könyv adatai:

Nagy Ádám (szerk.) (2017): Tizenkilencre lapot? Szociálpedagógia a XXI. században. Pallasz Athéné Egyetem, http://real.mtak.hu/62395/1/19re_lapot_web_u.pdf.

²⁴ Budai István–Szöllősi Gábor: Párhuzamosságok vs. metszéspontok – Gondolatok a szociálpedagógiai diskurzushoz. *Párbeszéd*, 2017/4, http://parbeszed.lib.unideb.hu/file/2/5a5de2e828f88/szerkeszto/Budai_Szollosi_Parhuzamosságok_vs_metszéspontok.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).

²⁵ Budai István–Szöllősi Gábor: Párhuzamosságok vs. metszéspontok – Gondolatok a szociálpedagógiai diskurzushoz. *Párbeszéd*, 2017/4, http://parbeszed.lib.unideb.hu/file/2/5a5de2e828f88/szerkeszto/Budai_Szollosi_Parhuzamosságok_vs_metszéspontok.pdf (utolsó megnyitás: 2018. 02. 18.).